

Н. В. Васильєва. Полтава: ПОІППО, 2020. 114 с. URL: <http://poippo.pl.ua/nml/elektronnyvydannia-poippo>.

5. Сухіна І. В. Гіперактивна дитина. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

ЗМІНИ ПОПУЛЯЦІЇ МЕТЕЛИКІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ: НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОСИСТЕМ ТА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Бондар І.О.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

Повномасштабні військові дії завдають непоправної шкоди не лише людським життям та інфраструктурі, а й довкіллю. Особливо вразливими до наслідків бойових дій є метелики – чутливі представники ентомофауни, які виконують важливу роль у підтриманні екосистемної рівноваги. Метелики не лише беруть участь у запиленні рослин, а й є індикаторами екологічного стану територій, оскільки гостро реагують на зміни у навколишньому середовищі. Руйнування природних біотопів, лісові пожежі, хімічне забруднення, шумове та вібраційне навантаження внаслідок вибухів – усе це призводить до різкого скорочення чисельності популяцій метеликів, особливо у зонах активних бойових дій.

Зменшення різноманіття та чисельності метеликів має довготривалі наслідки для екосистем, оскільки порушуються ланцюги трофічної взаємодії, зменшується ефективність запилення, зростає вразливість рослинного покриву до деградації. Крім того, через втрату біорізноманіття знижується стійкість агроекосистем, що безпосередньо впливає на продовольчу безпеку, особливо в регіонах, де ведеться сільськогосподарська діяльність. Дослідження змін популяцій метеликів у прифронтових та окупованих територіях України дозволяє не лише зафіксувати екологічні наслідки війни, а й окреслити шляхи відновлення природних екосистем у майбутньому.

Метелики є важливою складовою біорізноманіття та індикаторами стану довкілля. Їхня присутність свідчить про екологічну стабільність, адже ці комахи чутливо реагують на будь-які зміни у середовищі. У мирних умовах популяції метеликів регулюються природними факторами: сезонністю, наявністю кормових рослин, хижаками. Проте в умовах військових дій баланс порушується, що призводить до різкого зменшення чисельності багатьох видів. Особливо небезпечними є руйнування місць існування, пожежі, забруднення важкими металами та вибухонебезпечними речовинами.

У дослідженні Загороднюка, Микитюка та Перегрима [1] ще у 2011 році вказувалось на необхідність моніторингу видів, зокрема рідкісних метеликів, у східних регіонах України. Автори акцентували на вразливості популяцій через фрагментацію ареалів, що з початком війни лише

поглибилось. Багато видів метеликів мають вузьку екологічну нішу, тому навіть часткове знищення луків, степів або узлісь може призвести до їх локального вимирання.

У звіті Зібцева, Сошенського та Голдаммера [2] наголошується на проблемі ведення лісового господарства на територіях, забруднених вибухонебезпечними предметами. Пошкодження та неконтрольовані пожежі в лісах, викликані військовими діями, знищують кормову базу для гусені та дорослих особин метеликів. Пожежі також змінюють мікроклімат, підвищують сухість повітря та призводять до зникнення чутливих до змін вологи видів.

У доповіді ОБСЄ [3] відзначено значну екологічну шкоду у східних регіонах України, включно з деградацією природних ландшафтів, що слугують середовищем існування метеликів. Окрему увагу в документі приділено степовим і лісостеповим зонам, де спостерігається зменшення флористичного складу, а отже, і кормових ресурсів для ентомофауни. Зменшення різноманіття рослин напряму впливає на видове багатство метеликів.

Публічний звіт Державного агентства лісових ресурсів України [4] за 2022 рік засвідчує різке зростання лісових пожеж, значну частину яких спричинено бойовими діями. Ці пожежі особливо шкідливі для метеликів, оскільки знищують не лише дорослих особин, а й личинок, лялечок, а також кормові рослини на ранніх стадіях росту.

Дослідження Кузика та Товарянського [5] надає комплексну оцінку впливу війни на лісові екосистеми, зокрема через втрату біорізноманіття, ерозію ґрунтів і зниження рекреаційної цінності лісів. Автори підкреслюють, що післявоєнне відновлення повинно враховувати необхідність збереження ентомофауни, зокрема метеликів, як важливої частини екосистемного балансу.

Таким чином, воєнні дії в Україні завдають серйозної шкоди популяціям метеликів через знищення природних біотопів, забруднення, пожежі та загальну деградацію довкілля. Це веде до порушення екологічних зв'язків, зниження запилення та загальної стійкості екосистем. У довгостроковій перспективі такі зміни можуть ускладнити відновлення агроекосистем і вплинути на продовольчу безпеку. Саме тому метелики мають бути враховані у програмах моніторингу, екологічного захисту та повоєнного відновлення природи України.

Список використаних джерел:

1. Загороднюк І., Микитюк О., Перегрим М. Програма моніторингу видів тварин і рослин, що охороняються, в Луганській області. Збірник наукових праць Луганського природного заповідника. Луганськ, 2011. С. 5–19.
2. Зібцев С. В., Сошенський О. М., Голдаммер Й. Г. та ін. Лісоуправління на територіях, забруднених вибухонебезпечними предметами. WWF-Україна, 2022. 148 с

3. Оцінка екологічної шкоди та пріоритети відновлення довкілля на сході України. 2017. 92 с. URL: www.osce.org/uk/project-coordinatorinukraine/362581
4. Публічний звіт голови Державного агентства лісових ресурсів України за 2022 рік. URL: https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/publicch_zvit/publicchnii-zvit-za-2022.pdf
5. Kuzyk A. D., Tovarianskyi V. I. Вплив воєнних дій на лісові екосистеми України та їх післявоєнне відновлення. Bulletin of Lviv State University of Life Safety. 2023. Т. 27. С. 16–22.

БІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Блага Я.В.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

Здоров'я – поєднання фізичних, духовних, соціальних якостей людини, що є основою її довголіття. Це висока працездатність, гарний настрій, упевненість у собі. Фізичне здоров'я дає гарне самопочуття, бадьорість, силу. Психічне здоров'я дарує спокій, гарний настрій, доброту. Соціальне здоров'я забезпечує успішність у навчанні, комунікабельність, почуття впевненості. Для того щоб зберегти своє здоров'я, треба докладати неабияких зусиль.

Стан здоров'я людини залежить на 20% від спадковості, на 10% від рівня розвитку медицини, на 20% від стану довкілля, на 50% від способу життя [1].

Однією з першорядних проблем нашого буття є питання здоров'я нації, особливо її підростаючих поколінь. В Україні склалась критична ситуація зі станом здоров'я населення та студентської молоді, зокрема. Проблема здоров'я відзеркалює минуле та сьогодення країни, а її майбутнє безпосередньо залежить від здоров'я студентської молоді.

Основою здорового способу життя є: режим дня, правильне харчування, фізіологічний розвиток, фізичні вправи та самоконтроль. Здоров'я людини є складним феноменом глобального значення, котрий може розглядатися як філософська, соціальна, економічна, біологічна, медична категорія; як об'єкт споживання, як індивідуальна і суспільна цінність, явище системного характеру, динамічне, постійно взаємодіюче з оточуючим середовищем, що у свою чергу, постійно змінюється. Виходячи з цього, зрозуміло, як складно визначити здоров'я у повному обсязі фізичного, психічного і соціального благополуччя.

Стан здоров'я не є чимось статичним. Це динамічний процес, а отже, стан здоров'я може покращуватись або погіршуватись. Кожна людина являє собою відкриту динамічну систему, тому існує широкий діапазон поняття «здоров'я» – від абсолютного здоров'я до граничних із хворобою станів.